

18. Yüzyıl Başında Osmanlı-Habsburg Sınırında Diplomasi: Süreç ve Aktörleri

Ömer Gezer

18. yüzyıl başında Osmanlı-Habsburg sınırı, bölgede cereyan eden diplomatik faaliyetler göz önüne alındığında oldukça hareketliydi. Karlofça Antlaşması'nı takip eden günlerde Osmanlı-Habsburg sınırının tahdidi için çalışmalarına başlanmış ve beklenenden uzun süren sınır tahdidi işi devam ederken Osmanlı ve Habsburg elçilerinin mübadelesi vuku bulmuştu. Söz konusu olağanüstü hareketlilik sona erdikten sonra, Osmanlı-Habsburg sınırında diplomasi olağan gündemine döndü. Bu, Osmanlı-Habsburg sınırında diplomatik görüşmelerin seyrekleştii, hatta önemini kaybettiği, bu nedenle üzerinde konuşmaya değer olmadığı anlamına gelmez. Bilakis, Karlofça Antlaşması'nın ahkamı, serhadde meydana gelen gasp, cinayet ve sair asayiş olaylarının kovuşturulması ve suçluların cezalandırılması için taraflar arasındaki diplomatik temasları süreklileştirmiştir.

Bu diplomatik temaslara dair kaynakların sayısı oldukça sınırlıdır ve sınır diplomasisi tarih araştırmalarına nispeten yakın zamanlardan itibaren konu olduğundan az çalışılmıştır. Bu cümleden olmak üzere, Osmanlı-Habsburg sınır diplomasisinin bir aktörü olan Temeşvarlı Osman Ağa'nın eseri Kitâb-ı İnşâ da çok az sayıda tarihçinin ilgisini çekmiştir. Söz konusu eser esasen bir münşeat mecmuasıdır ve bu tür eserlerde görülebileceği gibi yazışmalar her zaman özgün değildir. Ancak gerek Temeşvarlı Osman Ağa'nın diplomatik meselelere dair her biri hatırat kapsamında değerlendirilebilecek takrirlerini ihtiva etmesi, gerekse yazışmalarda bahsi geçen meseleleri Habsburg arşiv evrakından izleyebilmenin mümkün olması nedeniyle Kitâb-ı İnşâ'nın kaynak değeri fevkalade yüksektir.

Bu tebliğde Kitâb-ı İnşâ ve onu tamamlamak üzere Habsburg arşiv evrakını merkeze alarak, 18. yüzyıl başında, Osmanlı-Habsburg serhaddinin bir noktasında, Temeşvar ve ona komşu Habsburg vilayetleri arasında işleyen sınır diplomasisinin süreç ve aktörlerine mercek tutulacaktır.